

Column door Paul van der Steen voor Historisch Café 9 op 22 april 2010

Laat ik in deze tijd, waarin het vooral over wandaden van geestelijken gaat, eens een verhaal vertellen met een glansrol voor een pastoor: Jos Jansen van de Antonius van Padua-parochie in Scharn.

Tijdens het onderzoek voor mijn vorig jaar verschenen boek *Keurkinderen, Hitlers elitescholen in Nederland* stuitte ik op Piet Reijnierse, voormalig leerling van de Reichsschule voor jongens in Valkenburg. Als kind bij de kraag gepakt door de grote grijper van de geschiedenis en vijf jaar later achteloos weer neergekwakt. Zes decennia later was hij nog steeds niet helemaal hersteld van de littekens die hij erbij opliep.

In Valkenburg werd Reijnierse dag in, dag uit gehersenspoeld volgens de nationaal-socialistische principes. Naarmate de oorlog vorderde droomde hij van een heroïsche rol in de grote strijd van het Derde Rijk. Zestien, zeventien jaar oud was hij – de school was inmiddels geëvacueerd naar Duitsland – gek genoeg om zich met enkele medeleerlingen aan te melden voor de SS, toen die langskwam.

De droom bleek een nachtmerrie voor het leven dankzij zijn frontervaringen in de Betuwe vóór de capitulatie en de behandeling die hem daarna wachtte in het beruchte gevangenenkamp De Harskamp. Een opeenstapeling van dood, verderf, honger, intimidatie en mishandeling. In februari 1946 werd Reijnierse overgeplaatst naar het huis van bewaring in Maastricht. Een periode waarover ik in mijn boek niet geschreven heb. Een hotel was het niet in Maastricht. Maar in vergelijking met De Harskamp was er vooruitgang: redelijke voeding en voor het eerst in twee winters had Reijnierse het weer een beetje warm. Hij bemachtigde een potloodje waarmee hij portretten tekende aan de hand van foto's van geliefden van medegevangenen. Het leverde wat extra eten op.

Het artistiek talent viel pastoor Jansen van Scharn op, die hem uitnodigde om heiligenbeelden te komen natekenen. Omringd door bewakers, in kleren die hij al bijna een jaar aan had, op tot de draad versleten schoeisel, ging hij naar de kerk.

De pastoor bleef hem uitnodigen. Gaf hem af en toe een kop soep. Liet hem zelfs plaats nemen tussen de verjaarsvisite.

Hoezeer de geestelijke het ook probeerde, contact maken ging moeizaam. De jonge gevangene was op zijn hoede, door alle ervaringen ook een beetje dichtgeklapt.

Na verloop van tijd kwam het toch tot een echt gesprek, waarin Reijnierse zijn hele verhaal vertelde. Daarna was het lange tijd stil. De jongen brak. Alle verdriet van de voorbije tijd kwam eruit. Tegelijkertijd waren het ook

tranen van geluk: voor het eerst sinds jaren was hij niet benaderd als onderdeel van een systeem. Het nummer was weer een beetje mens geworden. Niet veel later had de priester een gesprek met de procureur-generaal en kwam Reijnierse vrij.

Niet iedereen is mensen als pastoor Jansen tegengekomen. Soms werd het foute verleden het grote geheim. Zo kreeg ik na de publicatie van mijn boek een oud-leerlinge van de Reichsschule voor meisjes in Heythuysen aan de telefoon. Na de oorlog was ze getrouwd. Haar man was onlangs overleden. Hij heeft nooit iets geweten van haar bruine kostschooljaren. Na de publiciteit over het boek, op de avond vóór een bezoek aan de tentoonstelling over de Reichsschulen in Centre Céramique heeft ze haar dochter ingelicht.

Ik ben ervan overtuigd dat het zo nog barst van de verzwegen en ongeschreven verhalen over de zogeheten foute kant, ondanks de in de laatste jaren toegenomen belangstelling. Waardevrij kan zulke geschiedschrijving niet zijn.

L1 organiseerde een paar jaar geleden de verkiezing van de grootste Limburger aller tijden met grootgrutter Jan Linders als uiteindelijke winnaar. Op de groslijst in de categorie politiek en vakbeweging dook graaf Maximiliaan de Marchant et d'Ansembourg op. Een in Limburg en landelijk prominente NSB'er, kamerlid en commissaris van de koningin in een vorstinloze periode, als kandidaat voor een eretitel. Was dat niet wat merkwaardig? Nee hoor, vond de verantwoordelijke medewerker bij de omroep. "Hij heeft een tijd lang een vooraanstaande politieke rol gespeeld." Een nog mooier argument: "Anders was hij misschien door iemand anders voorgedragen. Bovendien willen wij bij de verkiezing graag een vurig debat over de voors en tegens van kandidaten."

Alsof het met de uitslag van zo'n debat – wel of niet een groot Limburger – nog alle kanten op kon. Die brede maatschappelijke discussie over de figuur De Marchant et d'Ansembourg bleef natuurlijk uit.

Maar een moreel oordeel hoeft meer nuance niet in de weg te staan. De Tweede Wereldoorlog is te lang een western geweest met alleen cowboys met witte en cowboys met zwarte hoeden. Weg van eendimensionaal goed versus fout en ver verwijderd van discussies over groot-groter-grootst valt er nog een heleboel te vertellen.